

ПСЕВДОІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА ЛЕКСИКА ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД

Стаття присвячена вивченню проблем перекладу псевдо-інтернаціональної лексики та виявленню труднощів, які виникають при цьому.

Ключові слова: псевдоінтернаціональні слова, синонімічний переклад, буквальный переклад.

Статья посвящена изучению проблем перевода псевдоинтернациональной лексики и выявлению трудностей, которые возникают при этом.

Ключевые слова: псевдоинтернациональные слова, синонимический перевод, буквальный перевод.

The article deals with some characteristic features of the pseudointernational words and peculiarities of their translation.

Key words: pseudointernational words, synonymic translation, literal translation.

На сьогоднішній день псевдоінтернаціональна лексика становить значну загрозу при перекладі, адже зараз спостерігається тенденція до зростання інформаційного потоку, у кожній сфері знань виникають нові терміни та поняття, які вимагають точного перекладу чи пояснення. Перекладачі частіше стикаються з такою проблемою, як переклад псевдоінтернаціональної лексики, або так званих «фальшивих друзів перекладача».

Псевдоінтернаціональні слова – лексичні одиниці в різних мовах близькі за формою, але різні за значенням. Вони виникли в результаті запозичення, але при цьому слово, або було запозичене не в усіх значеннях, або до двох мов було запозичене те саме слово з якоїсь третьої мови проте в різних значеннях, або в процесі запозичення відбулося повне переосмислення лексичної одиниці [2,55].

Загалом псевдоінтернаціональні слова поділяються на дві групи:

1) слова, які мають подібне написання й вимову, але зовсім інше значення в порівнянні з англійським. Наприклад: partisan – захисник, а не партизан; fabric – тканина, а не фабрика; clay – глина, а не клей; paragraph – пункт, а не параграф; obligation – зобов’язання, а не облігація; bullion – злиток (золота або срібла), а не бульйон; appellation – ім’я, назва, а не апеляція; actual – фактично існуючий, дійсний, справжній, а не актуальний та інші.

2) слова, які лише в одному або двох значеннях збігаються з українськими словами, але розходяться в інших значеннях. Наприклад: substance – сутність, речовина (рідше – субстанція); object – ціль, завдання, а не тільки об’єкт; convention – з’їзд, а не тільки конвенція; aggressive – енергійний, наполегливий, а не тільки агресивний; collect – стягувати, а не тільки збирати або колекціонувати; control – управляти, а не тільки контролювати; session – зустріч, заняття, а не тільки сесія та інші [5,101].

Також, при перекладі можна зустріти й складні форми псевдоінтернаціоналізмів, які досить часто трапляються в науково-технічній літературі, такі як: revolutionary changes in tube design – значні зміни в конструкції труби; theory is pessimistic- розрахунок дає за-

нижені результати; optimistic percent – завищений процент; massive tube failures – сильні пошкодження труби, а не масивні пошкодження труби. Такі фрази зазвичай мають певну специфіку і зазвичай потребують нових еквівалентів при перекладі, які не зафіксовані у словнику, що й призводить до виникнення певних труднощів перекладу та ще раз підкреслюють важливість знань основних способів перекладу псевдоінтернаціональних слів.

Труднощі, які виникають при перекладі псевдоінтернаціональної лексики полягають у тому, що зазвичай перекладачі досить часто забувають про таке поняття, як «вживаність» слова, і зазнають впливу вже знайомої для них графічної форми слова, що таким чином призводить до порушення норм рідної мови й неправильного перекладу.

Як зазначає відомий дослідник в цій галузі Пумпянський О.Л, до основних причин, що призводять до помилок, належать: “1) переконаність в однозначності слів і граматичних форм; 2) змішання графічної зовнішності слова; 3) помилкове використання аналогії; 4) переклад слів конкретнішими значеннями, ніж вони фактично мають; 5) невміння підшукати значення для перекладу англійських слів і лексичних та граматичних поєднань”. Подібні причини перераховуються, ще одним відомим дослідником Скороходько Е.Ф. Отже, як ми бачимо, найпоширенішим фактором впливу на переклад є невміння розпізнати «псевдоінтернаціональну лексику» при перекладі.

В англійській і українській мовах псевдоінтернаціоналізми разом з інтернаціоналізмами нараховують декілька тисяч слів та зустрічаються в межах чотирьох частин мови: іменників, прикметників, прислівників і дієслів. Більшість псевдоінтернаціональних слів в обох мовах належать до однієї частини мови (to control і контролювати є дієсловами), однак існують лексичні одиниці, які належать до різних частин мови (graphic – графічний і графік). Тому для осіб, що володіють основами іншої мови, помилкові отождєнення мають місце лише в сфері однакових частин мови: так, іменники асоціюються з іменниками й т.п., омонімія ж частин мови, як правило, не викликає ускладнень.

Із семантичної точки зору до слів що вводять в оману належать слова, що відносяться до аналогічних або суміжних семантичних сфер або, у будь-якому разі, можуть виявитися в подібних контекстах; випадково співпадаючі лексеми, зазвичай не зустрічаються в однакових контекстах (типу англ. gosk «скеля» – укр. доля) та не викликають помилкових асоціацій. Також розбіжності можуть зустрічатися в понятійному змісті, реаліях, стилістичних характеристиках і лексичній сполучуваності, на практиці всі ці типи розбіжностей нерідко переплітаються.

При перекладі псевдоінтернаціональної лексики, яка досить часто вводить в оману перекладача слід пам'ятати наступне: якщо перекладач знаходить в тексті оригіналу слово, подібне за формою певному українському слову, то це має бути йому попередженням щодо ретельнішого аналізу англійського слова та контексту задля того аби не припуститися помилки через неврахування всіх його значень. Псевдоінтернаціоналізми на відміну від справжніх інтернаціоналізмів, перекладають не шляхом транскодування (транслітерації чи транскрибування), а шляхом пошуку словникових відповідників.

Однозначні псевдоінтернаціоналізми мають тільки один перекладний еквівалент (однозначний еквівалент): billet – заготовка, transformer – трансформатор.

Багатозначні псевдоінтернаціональні слова перекладають шляхом пошуку в словнику варіантних відповідників. І лише перекладач вирішує завдання вибору адекватного відповідника до певного контексту з кількох, поданих у словнику.

Для правильного підбору відповідника й для правильного перекладу необхідно точно визначити лексико-семантичний варіант слова (тобто в якому саме значенні його вжито), це робиться на основі інформації про предметну сферу тексту і речення, яке перекладається, характер відповідності змісту речення, в якому вжито дане слово. Наприклад, *The most common cause of vitamin B12 deficiency is pernicious anemia*. Найчастіша причина дефіциту вітаміну В12 – перніціозна анемія. Тут виходить такий тип перекладу, як масло масляне. Адже перніціозна анемія – це і є В12-дефіцитна анемія. Насправді англ. *pernicious anemia* – аутоімунний (він же атрофічний) гастрит. Правильний переклад: найчастіша причина дефіциту вітаміну В12 – атрофічний гастрит.

Також при перекладі псевдоінтернаціональної лексики слід вдаватися до таких видів перекладу, як [3,95]:

- описовий переклад, наприклад *examinee* – той, що складає іспит, або *epilogic* – заключний, *percenteg* – лихвар, а не «процентник»;

- синонімічний переклад, наприклад *party line* – політичний курс, а не партійна лінія, *fashion paper* – журнал мод, а не журнал фасонів, *committee* – комісія, а не комітет, *естрада* – *variety*, а не *estrade* ;

- буквальний переклад (вдаватися до такого виду перекладу слід тоді коли відчуття мови та перекладацький досвід вказують на те, що в даній ситуації буквальний переклад являтиме собою адекватну передачу думки оригіналу), наприклад *correlator* – корелятор, або *code name* – кодова назва, або *colour correction* – колірна корекція.

Отже, підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що на сьогоднішній день при перекладі текстів різного роду складності, а особливо науково-технічних, існує багато різних чинників, які впливають на якість і адекватність перекладу. Разом з лінгвістичними чинниками важливе значення мають такі не лінгвістичні чинники, як досягнення поставленої мети при перекладі, орієнтир на адресата та ін. Тож досягти адекватного перекладу можна лише врахувавши всі аспекти псевдоінтернаціонального поняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В.С. Введение в теорию перевода / В.С. Виноградов. – М.: Издво ин-та общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
2. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основы терминотворения. Семантические та лінгвістичні аспекти. К.: Видавничий дім „КМ Academia”, 2000. – 217 с.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспекти перекладу). – Вінниця, 2003. – 448 с.
4. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Пособие по переводу с английского языка на русский. – М.: Высшая школа, 1999.
5. Чужакин А. П. Мир перевода. Устный перевод XXI. Sequel: практика+теория. Синхрон. – М.: Р. Валент, 2002. – 232 с.
6. Интернациональные элементы в лексике и терминологии /Сост. Белодед И.К., Акуленко В.В., Жлуктенко Ю.А. и др. – К.: Высшая школа, 1980. – 247 с.
7. Macmillan English Dictionary for Advanced Learner's. – Macmillan Publishers Limited, 2002. – 1692 p.